મુખ્ય સેવિકા

કુટુંબ, કિશોરી વિકાસ અને બાળકોની સ્થિતિ

ડેમો

૦૭

પ્રશ્નો · જવાબ · સમજૂતી

અનુક્રમણિકા

કુટુંબ, કિશોરી વિકાસ અને બાળકોની સ્થિતિ

ક્રમ	વિષય	પાનું
૧	મુખ્ય મુદ્દા	૩
૨	કુટુંબ અને કિશોરાવસ્થા	૪
૩	કિશોરીનું પોષણ અને શિક્ષણ	૫
૪	આંકડા અને ટકાવારી	૬
૫	બાળકોની સ્થિતિ અને સમાન તક	૭

(મુખ્ય પુસ્તક : ૧૦૪ પાનાં)

GUJTEST

કુટુંબ, કિશોરી વિકાસ અને બાળકોની સ્થિતિ

કુટુંબની ભૂમિકા

બાળક ઘરના સંબંધો અને અનુભવમાંથી ભાષા, ટેવ અને વર્તન શીખે છે. ઉદાહરણ, વાતચીત અને પ્રોત્સાહનથી નિયમ સમજવામાં મદદ મળે છે. બાળકની વાત સાંભળવી અને તેની સલામતીનું ધ્યાન રાખવું બંને જરૂરી છે.

કિશોરાવસ્થા

કિશોરાવસ્થામાં શરીર, લાગણી અને સામાજિક સંબંધોમાં ફેરફાર થાય છે. દરેક કિશોરીનો અનુભવ અને વિકાસની ઝડપ એકસરખાં નથી. માનપૂર્વક વાત કરવી, ધ્યાનથી સાંભળવું અને જરૂર હોય ત્યારે યોગ્ય મદદ સાથે જોડવું.

સમાન તક

છોકરી અને છોકરાને રમત, પ્રશ્ન, નેતૃત્વ અને સર્જનાત્મક કામમાં સમાન તક આપવી. રમકડું કે કામ ફક્ત છોકરી-છોકરાના ભેદથી નક્કી ન કરવું. બાળકને તેની જરૂરિયાત મુજબ મદદ આપવાથી તેની ભાગીદારી વધે છે.

આંકડાની સમજ

માહિતી એકત્રિત થયેલો સમય અને અહેવાલ છપાયો તે વર્ષ જુદાં હોઈ શકે છે. રાજ્ય, જિલ્લો અને ભારતના આંકડા એકબીજાની જગ્યાએ મૂકવા નહીં. સરખામણી કરતાં વિસ્તાર, ઉંમર અને શું માપવામાં આવ્યું છે તે જોવું જરૂરી છે.

આંકડા વાંચતી વખતે

બાબત	શું તપાસવું?
વિસ્તાર	રાજ્ય, જિલ્લો કે આખો દેશ
સમય	માહિતી કયા સમયની છે
ઉંમર	કયા વયજૂથની માહિતી છે
સંખ્યા	કેટલા લોકોને સેવા મળી
ટકાવારી	કુલ પાત્ર લોકોમાંથી કેટલા ટકાને સેવા મળી

GUJTEST

કુટુંબ અને કિશોરાવસ્થા

સાચો જવાબ પસંદ કરો.

૧. બાળક રોજિંદી ટેવ અને વર્તન શીખે તેમાં કુટુંબની મુખ્ય ભૂમિકા કઈ?

(અ) સંબંધ, ઉદાહરણ અને સંવાદ દ્વારા સામાજિકીકરણ
(બ) બાળકના દરેક વિકાસમાં સમાન ઝડપ લાવવી
(ક) શાળાની દરેક સેવા ઘરમાં જ પૂર્ણ કરવી
(ડ) મિત્રો સાથેના બધા સંબંધને બિનજરૂરી બનાવવો

જવાબ : (અ) સંબંધ, ઉદાહરણ અને સંવાદ દ્વારા સામાજિકીકરણ
સમજૂતી : કુટુંબ પ્રારંભિક સંબંધ અને શીખવાનું મહત્વનું વાતાવરણ છે. બાળકના વિકાસમાં શાળા, મિત્રો અને સમાજનો પણ ફાળો હોય છે.

૨. બાળક પોતાનો વારો ન આવે ત્યારે નિયમ તોડે છે. નિયમ સમજાવવાની વધુ ઉપયોગી રીત કઈ?

(અ) નિયમનું કારણ સમજાવ્યા વગર લાંબું ભાષણ આપવું
(બ) જ્યારે તે જીતી જાય ત્યારે જ નિયમ અમલમાં મૂકવો
(ક) ટૂંકું કારણ આપી વારો લેવાનો અભ્યાસ કરાવવો
(ડ) દરેક વખતે તેનું કામ બીજાને સોંપી દેવું

જવાબ : (ક) ટૂંકું કારણ આપી વારો લેવાનો અભ્યાસ કરાવવો
સમજૂતી : સુસંગત નિયમ, ઉદાહરણ અને પ્રોત્સાહનથી સામાજિક વર્તન શીખવામાં મદદ મળે છે.

૩. કિશોરાવસ્થાના વિકાસ અંગે કયું નિવેદન યોગ્ય છે?

(અ) મિત્રો અને સ્વ-ઓળખનું મહત્વ રહેતું નથી
(બ) ફેરફાર માત્ર ઊંચાઈ વધવા પૂરતો છે
(ક) શારીરિક, આવેગિક અને સામાજિક ફેરફારો સાથે થાય છે
(ડ) દરેક કિશોરીમાં ફેરફારનો સમય એકસરખો છે

જવાબ : (ક) શારીરિક, આવેગિક અને સામાજિક ફેરફારો સાથે થાય છે
સમજૂતી : કિશોરાવસ્થા જીવનનાં ઘણાં પાસાંના ફેરફારનો સમય છે. વ્યક્તિગત ભિન્નતા ધ્યાનમાં રાખવી.

૪. કિશોરી પોતાની ચિંતા કહેવા અચકાય છે. વાતચીતનો યોગ્ય આરંભ કયો?

(અ) શાંતિથી સાંભળી નિંદા વગર વાત કરવા અવકાશ આપવો
(બ) તેના મિત્રોની સામે વિગત પૂછવી
(ક) પ્રથમ જવાબથી જ કારણ નક્કી કરી દેવું
(ડ) તેણી બોલે તે પહેલાં લાંબી સલાહ આપવી

જવાબ : (અ) શાંતિથી સાંભળી નિંદા વગર વાત કરવા અવકાશ આપવો
સમજૂતી : માનપૂર્વક સાંભળવાથી વિશ્વાસ વધે છે. ગંભીર જરૂરિયાત હોય તો યોગ્ય સેવા સાથે સુરક્ષિત રીતે જોડવું.

GUJTEST

કિશોરીનું પોષણ અને શિક્ષણ

સાચો જવાબ પસંદ કરો.

૫. કિશોરીના રોજિંદા આહારમાં લોહતત્ત્વ અને વિવિધતાનું ધ્યાન શા માટે જરૂરી છે?

(અ) આરોગ્યતપાસ ક્યારેય જરૂરી ન રહે
(બ) માસિક સ્વચ્છતાની જરૂરિયાત પૂરી થઈ જાય
(ક) દિવસે એક જ ખોરાક પૂરતો થઈ જાય
(ડ) વૃદ્ધિ અને લોહતત્ત્વની જરૂરિયાત પૂરી કરવામાં મદદ મળે

જવાબ : (ડ) વૃદ્ધિ અને લોહતત્ત્વની જરૂરિયાત પૂરી કરવામાં મદદ મળે

સમજૂતી : આહારની વિવિધતા પોષણ માટે જરૂરી છે. પોષણ, સ્વચ્છતા અને જરૂર મુજબ આરોગ્યતપાસ અલગ પણ સંબંધિત જરૂરિયાતો છે.

---

૬. રમતમાં નેતૃત્વની તક આપવા કઈ ગોઠવણી વધુ સમાનતાભરી છે?

(અ) શાંત બાળકને દરેક નેતૃત્વથી દૂર રાખવું
(બ) રસ અને તૈયારી મુજબ છોકરી-છોકરાને ફેરબદલીથી તક
(ક) બધી ગતિશીલ રમતમાં છોકરાને જ નેતા રાખવો
(ડ) કલા પ્રવૃત્તિમાં છોકરીને જ તક આપવી

જવાબ : (બ) રસ અને તૈયારી મુજબ છોકરી-છોકરાને ફેરબદલીથી તક

સમજૂતી : બાળકોને લિંગ કે લેબલના આધારે તકથી વંચિત ન રાખવા. સહાય સાથે સહભાગિતા વધારવી.

---

૭. કિશોરી શાળા છોડે છે. મદદનું આયોજન કરતાં પ્રથમ શું જાણવું?

(અ) તેની તથા પરિવારની વાતથી શાળા છોડવાનું કારણ
(બ) માત્ર ગયા વર્ષનું હાજરીપત્રક બંધ કરવું
(ક) શિક્ષણમાં રસ નથી એવો નિર્ણય કરી દેવો
(ડ) તે જ ગામની બધી કિશોરીઓનું કારણ સમાન માનવું

જવાબ : (અ) તેની તથા પરિવારની વાતથી શાળા છોડવાનું કારણ

સમજૂતી : આર્થિક, સામાજિક, સુરક્ષા કે પહોંચના અવરોધ જુદા હોઈ શકે છે. કારણ જાણી સંબંધિત મદદ ગોઠવવી.

---

૮. આંકડાનું અર્થઘટન કરતાં કઈ માહિતી સાથે હોવી જરૂરી છે?

(અ) માત્ર વેબપાનાની કુલ મુલાકાતો
(બ) પ્રકાશકનું નામ હોય એટલે બાકીની કોઈ જરૂર નહીં
(ક) વિસ્તાર, વયજૂથ, સમયગાળો અને સૂચકની વ્યાખ્યા
(ડ) માત્ર અહેવાલના મુખપૃષ્ઠનો રંગ

જવાબ : (ક) વિસ્તાર, વયજૂથ, સમયગાળો અને સૂચકની વ્યાખ્યા

સમજૂતી : જુદા વિસ્તાર, ઉંમર કે સમયના આંકડાની સીધી સરખામણીથી ખોટો અર્થ નીકળી શકે છે.

આંકડા અને ટકાવારી

સાચો જવાબ પસંદ કરો.

૯. કલ્પિત આંકડા: ૧૦૦ પાત્ર બાળકોમાંથી ૮૦ને સેવા મળી. કેટલા ટકા બાળકોને સેવા મળી?

(અ) ૧૨૫ ટકા
(બ) ૮૦ ટકા
(ક) ૨૦ ટકા
(ડ) ૧૦૦ ટકા

જવાબ : (બ) ૮૦ ટકા

સમજૂતી : ૮૦ ÷ ૧૦૦ × ૧૦૦ = ૮૦ ટકા.

૧૦. કલ્પિત આંકડા: ૨૦૦ પાત્ર કિશોરીમાંથી ૧૫૦એ બેઠકમાં ભાગ લીધો. કેટલાને હજી જોડવાની જરૂર છે?

(અ) ૨૫ કિશોરી
(બ) ૭૫ કિશોરી
(ક) ૧૫૦ કિશોરી
(ડ) ૫૦ કિશોરી

જવાબ : (ડ) ૫૦ કિશોરી

સમજૂતી : ૨૦૦ − ૧૫૦ = ૫૦. તેથી ૫૦ કિશોરીને હજી જોડવાની જરૂર છે.

૧૧. કોઈ સર્વે ૨૦૧૯-૨૧માં લેવાયો અને તેનો અહેવાલ પછી છપાયો. તેના આંકડાને શું કહેવું યોગ્ય છે?

(અ) આજની દરેક આંગણવાડીનો સીધો આંકડો
(બ) આગામી વર્ષનું નિશ્ચિત પરિણામ
(ક) પ્રકાશન પછીના દરેક વર્ષનો વર્તમાન આંકડો
(ડ) ૨૦૧૯-૨૧ના સર્વે સમયગાળાનો આંકડો

જવાબ : (ડ) ૨૦૧૯-૨૧ના સર્વે સમયગાળાનો આંકડો

સમજૂતી : આંકડો જે સમયમાં માહિતી એકત્રિત થઈ હોય તે સમયનો ગણાય. અહેવાલ પછી છપાયો હોય તો પણ માહિતીનો સમય બદલાતો નથી.

૧૨. કલ્પિત આંકડા: જિલ્લા Aમાં ૪૦૦માંથી ૩૦૦ અને જિલ્લા Bમાં ૧૦૦માંથી ૯૦ બાળકોને સેવા મળી. ટકાવારી મુજબ ક્યાં વધુ બાળકોને સેવા મળી?

(અ) કુલ સંખ્યા ન હોવાથી નક્કી ન થાય
(બ) જિલ્લા Bમાં
(ક) જિલ્લા Aમાં
(ડ) બંનેમાં સરખી

જવાબ : (બ) જિલ્લા Bમાં

સમજૂતી : જિલ્લા Aમાં ૩૦૦ ÷ ૪૦૦ × ૧૦૦ = ૭૫ ટકા. જિલ્લા Bમાં ૯૦ ÷ ૧૦૦ × ૧૦૦ = ૯૦ ટકા. તેથી Bમાં ટકાવારી વધુ છે.

GUJTEST

બાળકોની સ્થિતિ અને સમાન તક

સાચો જવાબ પસંદ કરો.

૧૩. માત્ર એક વખતનું ઓછું વજન જોઈને આખા ગામની પોષણસ્થિતિ અંગે અંતિમ નિષ્કર્ષ કેમ ન કાઢવો?

(અ) વજનનો પોષણ સાથે કોઈ સંબંધ નથી
(બ) દરેક ગામમાં એક બાળક પૂરતું પ્રતિનિધિત્વ કરે છે
(ક) માપની ચોકસાઈ, ઉંમર અને સમગ્ર સમૂહની માહિતી જરૂરી છે
(ડ) આંકડાને વિસ્તારથી કોઈ ફરક પડતો નથી

જવાબ : (ક) માપની ચોકસાઈ, ઉંમર અને સમગ્ર સમૂહની માહિતી જરૂરી છે

સમજૂતી : વ્યક્તિનું માપ અને સમૂહનું મૂલ્યાંકન જુદી બાબતો છે. યોગ્ય માહિતી અને વ્યાખ્યા વગર વ્યાપક નિષ્કર્ષ ન કાઢવો.

---

૧૪. સપ્ટેમ્બર ૨૦૨૬ના HPV રસીકરણ અભિયાનના અહેવાલમાં ગુજરાત વિશે શું જણાવાયું છે?

(અ) નિર્ધારિત લક્ષિત સમૂહનું ૧૦૦ ટકા કવરેજ
(બ) બધા પ્રકારના કેન્સરનું સંપૂર્ણ નિવારણ
(ક) રાજ્યના બધા રોગો માટેની ૧૦૦ ટકા વ્યાપ્તિ
(ડ) દરેક વયની તમામ મહિલાનું ૧૦૦ ટકા રસીકરણ

જવાબ : (અ) નિર્ધારિત લક્ષિત સમૂહનું ૧૦૦ ટકા કવરેજ

સમજૂતી : આ આંકડો HPV અભિયાનના નક્કી કરેલા લક્ષિત સમૂહનો છે; રાજ્યની દરેક ઉંમરની તમામ મહિલાઓનો નથી.

---

૧૫. બાળકોની સ્થિતિનો અહેવાલ બનાવવા કઈ ગોઠવણી વધુ યોગ્ય છે?

(અ) જુદા વર્ષના આંકડામાં વર્ષ કાઢી નાખવું
(બ) આરોગ્ય, પોષણ અને શિક્ષણના સૂચકો અલગ સમજાવી સંબંધ જોવો
(ક) માત્ર એક હાજરીઆંકડાને બધી સ્થિતિનું માપ માનવું
(ડ) ભારતનો આંકડો જ દરેક જિલ્લાને આપવો

જવાબ : (બ) આરોગ્ય, પોષણ અને શિક્ષણના સૂચકો અલગ સમજાવી સંબંધ જોવો

સમજૂતી : અભ્યાસક્રમમાં અનેક પાસાં છે. દરેક સૂચક શું માપે છે તે જાણી સરખામણી કરવી અને જરૂર મુજબ સંબંધ સમજવો.

---

૧૬. બે નિવેદનો જુઓ: ૧. દરેક બાળકને સમાન સન્માન મળવું જોઈએ. ૨. મદદ દરેક બાળકને પોતાની જરૂરિયાત મુજબ આપી શકાય. કયો વિકલ્પ યોગ્ય છે?

(અ) માત્ર નિવેદન ૧ યોગ્ય છે
(બ) માત્ર નિવેદન ૨ યોગ્ય છે
(ક) બંને અયોગ્ય છે
(ડ) બંને નિવેદન યોગ્ય છે

જવાબ : (ડ) બંને નિવેદન યોગ્ય છે

સમજૂતી : સમાન સન્માન સાથે જરૂરિયાત અનુસાર સહાય આપવાથી સહભાગિતા વધે છે. એકસરખી મદદ જ સમાનતા છે એવું માનવું યોગ્ય નથી.

GUJTEST